

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Wpływ dezinformacji na trafność zeznań świadków (trzyetapowa procedura eksperymentalna)

Author: Magdalena Rode

Citation style: Rode Magdalena. (2009). Wpływ dezinformacji na trafność zeznań świadków (trzyetapowa procedura eksperymentalna). W: J. M. Stanik, A. Roszkowska (red.), "Psychologia zeznań świadków : (w ćwiczeniach)" (S. 106-110). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wpływ dezinformacji na trafność zeznań świadków (trzyetapowa procedura eksperymentalna)

Magdalena Rode

Cel

Replikowanie efektu dezinformacji za pomocą testu efektu dezinformacji w wersji z wszczepianiem wspomnień, czyli sugerowaniem występowania nieistniejących szczegółów. Test efektu dezinformacji polega na wymuszonym wyborze pomiędzy materiałem oryginalnym a materiałem zawierającym dezinformację.

Założenie ogólnometodologiczne

Podstawowe założenia ogólnometodologiczne przedstawione zostały na s. 93—94.

Uwagi o realizacji eksperymentu

Eksperyment opiera się na **procedurze trzyetapowej**, tzn. składa się z trzech następujących etapów:

- ekspozycja materiału oryginalnego,
- ekspozycja dezinformacji,
- test efektu dezinformacji, czyli test pamięci eksponowanego materiału.

Ekspozycja materiału oryginalnego. Materiał oryginalny będzie miał formę tekstu przedstawiającego scenę zbrodni.

Ekspozycja dezinformacji. Dezinformacja zostanie zawarta w tekście czytany przez eksperymentatora. Zaprzecza ona trzem szczegółom zawartym w materiale oryginalnym. Użyto dwóch form dezinformacji: zmiany w stosunku do oryginału (dwa szczegóły zmodyfikowane, odmienne) i wstawienia nowych danych, nieumieszczonych w materiale oryginalnym (jeden szczegół).

Warunkiem koniecznym jest zachowanie odstępu czasowego pomiędzy ekspozycją materiału oryginalnego a ekspozycją dezinformacji.

Test efektu dezinformacji. Test ten polega na wymuszonym wyborze pomiędzy alternatywą oryginalną a alternatywą związaną z dezinformacją. Stworzono listę pytań dotyczących treści czytanego tekstu A (materiał oryginalny), na które badani odpowiadają, wykorzystując specjalny kwestionariusz odpowiedzi. Pytania krytyczne zawierające dezinformację są zamknięte i dotyczą konkretnego szczegółu (tabela 1); pytania buforowe mają również formę zamkniętą.

Tabela 1

Pytania krytyczne

Pytanie	Możliwe odpowiedzi
Czy Karolina K. zadzwoniła do mieszkania matki?	Tak. Nie, zastukała.
Czy stwierdzono, że dwa zamki były otwarte?	Tak. Nie.
Czy w dniu śmierci Gloria spotkała się z Robertem niedaleko pobliskiego baru?	Tak. Nie.

Pogrubione odpowiedzi zawierają dezinformację.

Hipoteza

W procedurze wykorzystującej test standardowy (test dezinformacji) wystąpi efekt dezinformacji.

Organizacja i przebieg eksperymentu

Materiały

1. Tekst A, opisujący scenę zbrodni (załącznik 1).

2. Tekst A1, którego treść jest podobna do tekstu A, jednak zawiera w sobie elementy dezinformacji. Posłuży w drugim etapie eksperymentu (załącznik 2).
3. Lista pytań dotyczących treści materiału oryginalnego, zawierająca pytania krytyczne.

Przebieg eksperymentu

W eksperymencie bierze udział dwóch eksperymentatorów: E1 oraz E2. Eksperymentator E1 ma bezpośredni kontakt z osobami badanymi. Prowodzi etap I, II i III; E2 jest pomocnikiem E1. Do zadań E1 należy: instruowanie osób badanych o czynnościach, jakie powinny wykonać, czytanie tekstu A1, czyli materiału z dezinformacją, rozdawanie arkuszy zawierających pytania, na które osoby badane są zobowiązane odpowiedzieć (załącznik 3). Do zadań E2 należy sprawdzanie odpowiedzi osób badanych. Eksperyment przebiega w sesji grupowej.

Etap I: E1 wita się z grupą osób biorących udział w eksperymencie. Przedstawia E2.

E1 informuje, że rozda każdej osobie tekst z opisem pewnego wydarzenia. Instruuje badanych, aby uważnie, jednokrotnie przeczytali ten tekst. Eksperymentator upewnia się, czy wszyscy zrozumieli polecenie. Maksymalny czas poświęcony czytaniu wynosi 5 minut.

Po zakończeniu prezentacji E1 informuje osobę badaną, aby nie dzieliła się informacjami na temat eksperymentu z innymi osobami biorącymi w nim udział. Prosi również, aby po upływie 10 minut stawiała się w drugiej sali.

Etap II: E2 informuje, że przeczyta na głos tekst (A1) i prosi osoby badane o uwagę i ciszę. Po przeczytaniu tekstu E1 prosi słuchaczy o opuszczenie sali i ponowne zebranie się następnego dnia oraz o niekomunikowanie się między sobą.

Etap III: Eksperymentator informuje wszystkie osoby badane, że otrzymają arkusz z listą pytań dotyczących wydarzenia opisywanego w czytanim wcześniej tekście.

E1 rozdaje wszystkim zebranym arkusze z pytaniami. Instruuje ich, aby odpowiedzieli na pytania zgodnie z tym, co pamiętają.

Czas wykonania tego zadania powinien wynieść ok. 10 minut.

Analiza wyników

1. Liczebność osób odpowiadających zgodnie z dezinformacją.

Tabela 2

Odsetek osób odpowiadających zgodnie z dezinformacją (N)

Treść dezinformacji	Grupa		χ^2	p Fischera
	badawcza	kontrolna		
Telefon				
Zamek				
Spotkanie				

2. Suma odpowiedzi prawidłowych (P).

$$\frac{\Sigma P}{3} \times 100 = \% \quad \text{odpowiedzi trafnych.}$$

3. Suma odpowiedzi błędnych (B).

$$\frac{\Sigma B}{8} \times 100 = \% \quad \text{odpowiedzi błędnych.}$$

4. Utworzenie wyniku łącznego z trzech pytań zawierających dezinformację przez zsumowanie wyników uzyskanych na podstawie tych pytań oraz obliczenie różnicy międzygrupowej w ramach tego wyniku z użyciem testu t -Studenta.

Interpretacja wyników

1. Eksperyment pozwoli na określenie liczby osób, które uległy efektowi dezinformacji.
2. Test końcowy (test efektu dezinformacji) oparty na składaniu przez badanego raportu pamięciowego pozwala na określenie, czy ktoś uległ czy nie uległ dezinformacji. Nie dostarcza informacji na temat tego, dlaczego ktoś uległ bądź nie uległ. Nie informuje o tym, czy badana osoba zauważyła i zapamiętała informację oryginalną i dezinformację.

Bibliografia

- LOFTUS E.F., HOFFMAN H.G., 1989: *Misinformation and memory: The creation of New memories*. „Journal of Experimental Psychology. General”, No 118, s. 100—104.
- MINAKOWSKA I., GĄBARCZYK A., POLCZYK R., 2005: *Zmiany sugestialności interogatywnej w ciągu życia*. W: NIEDŹWIEŃSKA A., red.: *Zmiana osobowości. Wybrane zagadnienia*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 149—163.
- POLCZYK R., 2003: *Doświadczanie nieistniejącego. Sugestialność jako cecha indywidualna*. W: KRZYŻEWSKI K., red.: *Doświadczenie indywidualne. Szczególny rodzaj poznania i wyróżniona postać pamięci*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

ZAŁĄCZNIK 1

Tekst A

Od rana Klaudia K. próbowała się dodzwonić do matki, ale za każdym razem słyszała wyłącznie sygnał. Po kolejnych próbach coraz bardziej niepokoiła się, wyobrażając sobie najgorsze. Jej zdenerwowanie osiągnęło szczyt, gdy po południu tego dnia — 1 maja 1973 roku — **zapukała** do mieszkania matki, w którym panowała głucha cisza. Pewna, że coś jest nie w porządku, Klaudia wzięła od administratora zapasowy klucz i weszła do mieszkania. Potwierdziły się jej najczarniejsze przypuszczenia: znalazła martwe ciało matki: Glorii, zanurzone w wannie. Wszystko wskazywało na to, że pięćdziesięcioletnia kosmetyczka zmarła na atak serca podczas kąpieli. Stwierdzono jednak, że **jeden** zamek był otwarty, a przecież wszyscy wiedzieli, że gospodyni niemal obsesyjnie traktowała swoje bezpieczeństwo. Dopiero zastępca koronera wykrył prawdziwą przyczynę zgonu. Cieniutka kreska wokół szyi wskazywała, że śmierć nastąpiła wskutek uduszenia. Śledztwo wykazało, że denatka lubiła pić alkohol w towarzystwie pewnego samotnika — Roberta. Owego feralnego dnia spotkała się z nim **w pobliskim barze**. Robert podczas przesłuchania przyznał się, że odprowadził ją do mieszkania, ale nie wchodził do środka.

ZAŁĄCZNIK 2

Tekst A1

Od rana Klaudia K. próbowała się dodzwonić do matki, ale za każdym razem słyszała wyłącznie sygnał. Po kolejnych próbach coraz bardziej niepokoiła się, wyobrażając sobie najgorsze. Jej zdenerwowanie osiągnęło szczyt, gdy po południu tego dnia — 1 maja 1973 roku — **zadzwoiła** do mieszkania matki, w którym panowała głucha cisza. Pewna, że coś jest nie w porządku, Klaudia wzięła od administratora zapasowy klucz i weszła do mieszkania. Potwierdziły się jej najczarniejsze przypuszczenia: znalazła martwe ciało matki: Glorii, zanurzone w wannie. Wszystko wskazywało na to, że pięćdziesięcioletnia kosmetyczka zmarła na atak serca podczas kąpieli. Stwierdzono jednak, że **dwa** zamki były otwarte, a przecież wszyscy wiedzieli, że gospodyni niemal obsesyjnie traktowała swoje bezpieczeństwo. Dopiero zastępca koronera wykrył prawdziwą przyczynę zgonu. Cieniutka kreska wokół szyi wskazywała, że śmierć nastąpiła wskutek uduszenia. Śledztwo wykazało, że denatka lubiła pić alkohol w towarzystwie pewnego samotnika — Roberta. Owego feralnego dnia spotkała się z nim **niedaleko** pobliskiego baru. Robert podczas przesłuchania przyznał się, że odprowadził ją do mieszkania, ale nie wchodził do środka.

ZAŁĄCZNIK 3

Poniżej znajduje się lista pytań dotycząca treści czytanego przez Ciebie tekstu. Przeczytaj je uważnie i zgodnie z tym, co pamiętasz, spróbuj na nie odpowiedzieć, wpisując odpowiedź: TAK lub NIE.

1. *Czy telefon matki nie odpowiadał?*
2. *Czy Klaudia K. zadzwoniła do mieszkania matki?*
3. *Czy wzięta od administratora zapasowy klucz?*
4. *Czy córka Glorii znalazła jej ciało w łazience zanurzone w wannie?*
5. *Czy stwierdzono, że dwa zamki były otworzone?*
6. *Czy zastępca koronera wykrył na jej szyi cieniutką kreskę?*
7. *Czy Gloria lubiła alkohol?*
8. *Gloria w dniu śmierci spotkała się z Robertem niedaleko pobliskiego baru?*